

Nr 84.

Av herrar **Block** och **Söderhielm**, om anslag till inspektion av undervisningen i gymnastik vid folkskolor m. fl. läroanstalter.

Gymnastikinspektion vid landets folkskolor har genom direktionen för gymnastiska centralinstitutet redan före den nuvarande anordningen av denna inspektion anordnats i vissa landsdelar. Sin nuvarande form erhöll gymnastikinspektionen genom nådiga kungörelsen den 21 november 1913 angående ändring i stadgan för gymnastiska centralinstitutet och genom nådiga brevet samma dag till sagda instituts direktion. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 28 mars 1914 förordnades de första gymnastikinspektörerna för 1914. De ifrågakvarande befattningshavarna förordnas sedan dess jämlikt föreskrift i ovanberörda nådiga brev av Kungl. Maj:t för varje år på förslag av direktionen över gymnastiska centralinstitutet och skolöverstyrelsen. Inspektörernas åligganden äro angivna i en av dåvarande folkskolöverstyrelsen den 26 oktober 1914 fastställd instruktion.

För närvarande finnas 22 gymnastikinspektörer i verksamhet inom landets 52 folkskolinspektörsområden. Dessa inspektörer åtnjuta ingen ersättning för det med befattningen förenade arbetet utöver rese- och traktamentsersättning enligt gällande resereglemente för de med tjänsteutövningen förbundna resorna.

Den 22 maj 1920 ingingo gymnastikinspektörerna till Kungl. Maj:t med underdånig anhållan att erhålla provisorisk ersättning för sitt arbete, varvid framhölls, att detsamma icke kan inskränkas till inspektionsresor; anbefallda instruktionsmöten krävde nämligen ett betydande förberedelsearbete, vartill komme en ej obetydlig expeditionstjänst, omfattande skriftväxling med skolråd och lärare, uppgörande av dagövningsexempel, ritningar till gymnastiksalar och redskap m. m. samt avgivande av planer och rapporter.

Över denna framställning har skolöverstyrelsen den 17 december 1920 avgivit underdånigt yttrande (bil. 1) och därvid bland annat anfört »att, när frågan om berörda verksamhets definitiva ordnande alltjämt undanskjutits, billighet och rättvisa kräva, att en anordning vidtages i syfte att tillförsäkra de nuvarande gymnastikinspektörerna skälig ersätt-

ning för deras alltid betydelsefulla, i många fall mycket omfattande och betungande arbete i det allmännas tjänst.»

Ifrågavarande ersättning borde, enligt skolöverstyrelsens förslag, utgå efter mängden av förrättat arbete och borde utgöras av, förutom ersättning enligt resereglementet, ett till 20 kronor för förrättningsdag beräknat arvode, dock högst 2,000 kronor per år och inspektör. Dessutom borde varje inspektör tillerkännas ett expensmedelsanslag av 200 kronor per år.

Härav uppstående kostnader för statsverket beräknas av skolöverstyrelsen till 49,400 kronor, och hemställer skolöverstyrelsen, att förslag måtte föreläggas riksdagen om beviljande för ändamålet av ett förslagsanslag, högst 50,000 kronor.

Kungl. Maj:t har ännu icke till riksdagen avlåtit någon framställning i ämnet.

Av det anförda framgår, att gymnastikinspektörerna nu icke åtnjuta annan ersättning för sin verksamhet än sådan, som avser att täcka de med tjänsteresorna förenade omkostnaderna, samt att de ej ens åtnjuta anslag till nödiga expenser.

Liksom alla, vilka något närmare satt sig in i betydelsen av vårt folks fysiska fostran, anse vi av högsta vikt, att en fortsatt inspektion av gymnastiken vid landets folkskolor upprätthålles. Det är därvid av stor betydelse att till denna verksamhet förvärvas personer med de kvalifikationer, som måste anses nödvändiga för ett framgångsrikt arbete.

Men ej mindre viktigt är att hos dem kunna bibehålla intresset för verksamheten. Vi kunna emellertid ej finna annat än att de nuvarande förhållandena på området i betänklig grad hota att verka i motsatt riktning och förminska betydelsen av det avsevärt ökade utrymme, som den nya undervisningsplanen av den 31 oktober 1919 berett för ungdomens fysiska fostran.

Med hänvisning till det ovan anförda få vi således hemställa,

att riksdagen, för upprätthållandet av inspektion av undervisningen i gymnastik med lek och idrott vid folkskolor, högre folkskolor samt läroanstalter för dövstumma och för blinda, ville bevilja på extra stat för år 1922 ett förslagsanslag, högst 50,000 kronor, att utgå enligt de närmare bestämmelser Kungl. Maj:t kan finna skäl föreskriva.

Stockholm den 20 januari 1921.

F. Block.

K. E. W. Söderhielm.

*Avskrift.**Bilaga 1.*

Till Konungen.

Med återställande av bilagda nådiga remiss och med överlämnande av inspektörens för gymnastikundervisningen däröver avgivna utlåtande får skolöverstyrelsen i underdånighet anföra följande.

Förevarande framställning avser åtgärders vidtagande i syfte att utverka provisorisk ersättning åt de av Eders Kungl. Maj:t förordnade gymnastikinspektörerna vid landets folkskolor. Det framställda förslaget innebär i sådant avseende, att provisorisk ersättning skulle utgå med ett grundarvode för ett folkskolinspektionsområde av 2,000 kronor samt ytterligare ett tilläggsarvode av 500 kronor för varje folkskolinspektionsområde utöver det, för vilket grundarvode utgår. Härtill skulle för varje inspektör komma expens- och expeditionsarvode av 200 kronor, varjämte dyrtidstillägg ifrågasatts böra utgå å samtliga berörda belopp.

Dessutom hemställs, att till samtliga statens gymnastikinspektörer måtte utbetalas gratifikation för deras arbete under åren 1915—1919 samt till dess den provisoriska ersättningen kunde bli bestämd.

Inspektören för gymnastikundervisningen, konsulenten för fysisk fostran, professorn N. F. Sellén har i sitt utlåtande angivit, att han finner den föreliggande framställningen »billig och rättvis». Emellertid betonas tillika, att gymnastikinspektörernas verksamhet vore av mycket olika omfattning. Därest förutom resekostnads- och traktamentsersättning även ett arvode utginge, måste staten givetvis fordra ett minimimått av arbete, som stode i rimligt förhållande till arvodets storlek. Den fordrade arbetskvantitetens storlek kunde då, om minimigränsen för densamma sattes för hög, i visst avseende komma att inverka försvårande på anställandet av gymnastikinspektörer. Man kunde därigenom avskära möjligheten för exempelvis gymnastiklärare att åtaga sig inspektionsuppdrag. Å andra sidan kunde tillvaron av ett dylikt arvode underlätta anskaffandet av för verksamheten lämpliga personer, om detsamma sattes i proportion till det arbete, som inspektören kunde utföra.

Efter konsulenten professorn Selléns åsikt borde man därför taga under övervägande, huruvida icke ett eventuellt arvodes storlek borde avpassas i proportion till antalet resdagar i stället för till antalet inspektörerna tilldelade inspektionsområden. Konsulenten tillstyrkte åtgärders vidtagande i framställningens syfte.

Överstyrelsen önskar inledningsvis erinra, hurusom redan före den nuvarande anordningen av gymnastikinspektionen inom vissa områden inspektörer för folkskolornas gymnastikundervisning utsetts av gymnastiska centralinstitutets direktion. Sin nuvarande form erhöll gymnastikinspektionen dels genom nådiga kungörelsen den 21 november 1913 angående ändring i stadgan för gymnastiska centralinstitutet, vari föreskrevs, att direktionen skulle föreslå lämpliga personer att bland

annat inspektera gymnastikundervisningen vid de för folkundervisningen avsedda, under folkskolöverstyrelsens inseende ställda läroanstalterna, dels genom nådiga brevet samma dag till sagda direktion. Sedan vederbörligt förslag avgivits av centralinstitutets direktion och folkskolöverstyrelsen, förordnade Eders Kungl. Maj:t genom beslut den 28 mars 1914 de första gymnastikinspektörerna för år 1914. De ifrågavarande befattningshavarna förordnas jämlikt föreskrift i ovanberörda nådiga brev av Eders Kungl. Maj:t för varje år på förslag av direktionen över gymnastiska centralinstitutet och skolöverstyrelsen. Inspektörernas åligganden äro angivna i en av dåvarande folkskolöverstyrelsen den 26 oktober 1914 fastställd instruktion, vari bland annat föreskrives, att inspektör skall taga kännedom om gymnastikundervisningens tillstånd och behov vid folk- och småskolor, högre folkskola samt läroanstalter för dövstumma och för blinda, övervaka efterlevnaden av för denna undervisning gällande bestämmelser samt genom lämpligt anordnade instruktionsmöten, ävensom i allmänhet genom upplysningar och råd stödja och främja densamma samt verka för att skolstyrelser och lärare få intresse för ungdomens fysiska fostran.

Vid prövning av förevarande framställning torde det vidare finnas anledning bringa i erinran, att den genom Eders Kungl. Maj:ts beslut den 9 juli 1915 förordnade kommittén för avgivande av utlåtande och förslag dels angående omorganisation av gymnastiska centralinstitutet m. m., dels ock angående de övriga åtgärder, som kunde finnas erforderliga för tillgodoseende av landets behov av högre kvalificerade lärare i gymnastik och idrott i sitt den 26 juli 1918 avgivna betänkande framlagt förslag till ett definitivt ordnande av nu förevarande verksamhet enligt väsentligen andra linjer än de hittillsvarande.

Berörda förslag avser att sätta vederbörande folkskolinspektörer i stånd att på ett tillfredställande sätt inspektera den fysiska fostran inom sina respektive inspektionsområden genom att bereda dem tillgång till erforderlig sakkunskap, från vilken råd och upplysningar kunde erhållas.

Denna rådgivande, upplysande och initiativtagande myndighet skulle representeras av särskilda befattningshavare, konsulenter i fysisk fostran. Nämda befattningshavare skulle jämväl hava sig anförtrodda andra uppgifter än de här ifrågavarande, varför deras ledarekrafter ansågos böra helt tagas i anspråk för konsulentuppdraget, samt vara verksamma inom var sitt distrikt. Efter kommitténs uppfattning borde landet uppdelas i 10 sådana konsulentdistrikt. I fråga om avlöningsförmånerna borde konsulenterna närmast jämföras med folkskolinspektörerna.

Av vad kommittén sålunda anfört, synes det överstyrelsen framgå, att det icke rimligen kan ifrågasättas att nu söka statsmakternas medverkan till åtgärder, som avse ett *definitivt* ordnande av förevarande inspektionsverksamhet. Redan den omständigheten, att den omläggning, som skulle bli en följd av kommittéförslagets genomförande, innebär de nuvarande 22 gymnastikinspektörernas ersättande med 10 konsulenter för fysisk fostran, torde få anses utgöra ett bestämt hinder för ett sådant förfaringsätt.

Emellertid håller överstyrelsen i likhet med professor Sellén före, att, när frågan om berörda verksamhets definitiva ordnande allttjämt undanskjutits, billighet och rättvisa kräva, att en anordning vidtages i syfte att tillförsäkra de nuvarande gymnastikinspektörerna skälig ersättning för deras alltid betydelsefulla, i många fall mycket omfattande och betungande arbete i det allmännas tjänst. På denna punkt synes överstyrelsen ingen tvekan kunna råda. Däremot möter det

icke obetydliga svårigheter att anvisa en framkomlig väg för ersättningsfrågans rationella lösning, främst på grund av den avsevärt växlande omfattning, som verksamhetens olika inspektionsområden uppvisa och med nödvändighet måste uppvisa, så länge inspektörstjänsten i regel har karaktär av en bisysla till en annan tjänst, viken tager huvudparten av sin innehavares tid och arbetskrafter i anspråk.

I likhet med professor Sellén finner sig överstyrelsen icke kunna förorda, att ersättningen utgår efter de i framställningen föreslagna grunder. Medan år 1919 antalet folkskolinspektörsområden, som tilldelats varje gymnastikinspektör, i 11 fall utgick till allenast 1 eller delar av 1 område, i 8 fall till 2 och i 2 fall till 3, äro förhållandena år 1920 så förändrade, att endast 4 gymnastikinspektörer hava sig anvisade 1 folkskolinspektörsområde eller del av sådant, 11 hava sig anvisade 2 sådana områden, 4 hava sig anvisade 3 områden, 2 hava sig anvisade 4 områden och 1 har sig anvisad ända till 6 områden.

En inom överstyrelsen, på grundval av från gymnastikinspektörerna infordrade uppgifter, utförd undersökning rörande inspektionsverksamhetens omfattning i de olika inspektörsområdena under år 1919 och första halvåret 1920 (bil. 2) giver ock vid handen, att denna i regel icke kan sägas stå i relation till inspektörsområdets storlek, utan väsentligen beror av helt andra omständigheter. Sålunda har uträkningen, att under år 1919 såväl lägsta som högsta antalet skolor, som under året inspekterats, uppvisas av gymnastikinspektörer, som haft sin verksamhet förlagd till endast ett folkskolinspektörsområde.

Genom samma undersökning har jämväl kunnat konstateras de betydande växlingar, som förefinnas mellan verksamhetens omfattning i skilda distrikt. Antalet res- och förrättningsdagar varierade sålunda

	under första halvåret 1919	mellan	12 och	99
	» andra »	»	» 6 »	86
	» första »	1920	» 10 »	105
samt	» hela året	1919	» 18 »	182

På samma sätt varierade antalet inspekterade skolor

	under första halvåret 1919	mellan	4 och	170
	» andra »	»	» 11 »	135
	» första »	1920	» 9 »	197
och	» hela året	1919	» 25 »	305

Antalet instruktionsmöten växlade

	under första halvåret 1919	mellan	2 och	20
	» andra »	»	» (0) 1 »	19
	» första »	1920	» (0) 1 »	18

Det torde under de omständigheter, som sålunda föreligga, få anses alldeles uppenbart, att ersättningens utmätande i enlighet med de i framställningen föreslagna grunder skulle drabba i hög grad ojämnt och icke vara ägnat att på ett rättvist sätt lämna vederlag för i statens tjänst faktiskt utfört arbete.

Överstyrelsen har fördenskull föreställt sig, att man bör söka ett sätt för

frågans provisoriska lösning, som medgiver ett avvägande av den i varje fall utgående ersättningen efter de olika inspektörernas mer eller mindre omfattande verksamhet, varvid till grund för bedömandet torde böra läggas antalet för inspektioner och instruktionsmöten använda förrättningsdagar. Efter överstyrelsens uppfattning bör med hänsyn härtill ersättningen utgå i form av visst arvode för varje förrättningsdag. Utöver nämnda arvode bör i likhet med vad som hittills skett givetvis reseersättning och dagtraktamente för såväl res- som förrättningsdagar allt fortfarande tillkomma gymnastikinspektör.

Vad angår beräkningen av arvodenas storlek, kan efter överstyrelsens uppfattning till grund för densamma lämpligen läggas ett belopp av 20 kronor för varje förrättningsdag:

Emellertid synes det överstyrelsen nödvändigt, att till förekommande av eventuella missbruk en bestämd övre gräns fastställes för de sammanlagda arvoden för år, vilket maximibelopp med hänsyn tagen såväl till befattningens natur av bisyssla som ock till nu faktiskt rådande förhållanden torde kunna sättas till 2,000 kronor för år.

Det för ersättningens beredande erforderliga anslaget, vilket, under förutsättning av ovan angivna maximibelopp för den till varje inspektör utgående ersättningen, med 22 gymnastikinspektörer torde böra beräknas till högst 45,000 kronor, torde lämpligen ställas till överstyrelsens förfogande att i huvudsaklig överensstämmelse med ovan angivna grunder halvårsvis fördelas till gymnastikinspektörerna, sedan dessa behörigen styrkt omfattningen av sin inspektions- och instruktionsverksamhet. Det synes överstyrelsen jämväl lämpligt, att vid arvodets beräkande hänsyn särskilt tages till den omfattning, vari instruktionsmöten av respektive inspektörer hållits; nämnda sida av verksamheten torde nämligen utgöra på en gång den under nuvarande förhållanden mest betydelsefulla och den mest krävande i gymnastikinspektörernas arbete.

Vad därefter angår det i framställningen föreslagna expensanslaget, synes kravet på beredande av särskilt sådant anslag överstyrelsen väl grundat. Redan nu har överstyrelsen på grund av genom särskilda Eders Kungl. Maj:ts beslut anvisade medel varit i tillfälle att i begränsad utsträckning lämna gymnastikinspektörerna ersättning för havda utlägg av berörda karaktär. Mot beloppet, 200 kronor till varje inspektör, läser intet vara att erinra.

Vidkommande slutligen det i skrivelsen uttalade önskemålet om gratifikation för det under åren 1915—1919 utförda arbetet anser sig överstyrelsen, på grund av hos riksdagen förefintlig obenägenhet att medgiva retroaktiv tillämpning av utgående arvoden, icke kunna tillstyrka bifall till framställningen i denna del.

Det för möjliggörande av nu förordade åtgärder nödiga anslagsbeloppet utgör dels ovan omfördälda 45,000 kronor för beredande av särskild ersättning för inspektions- och instruktionsverksamheten, dels 4,400 kronor för bestridande av inspektörernas expensutgifter, tillsammans 49,400 kronor. Hela det behöfliga anslaget, lämpligen avrundat till 50,000 kronor, torde böra beviljas å extra stat för år 1922, att utgå enligt de närmare föreskrifter Eders Kungl. Maj:t kan finna skäl fastställa.

Under åberopande av det sålunda anförda får överstyrelsen i underdånighet hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå 1921 års riksdag

att för upprätthållande av inspektion av undervisningen i gymnastik med lek och idrott vid folkskolor, högre folkskolor samt läroanstalter för dövstumma och för blinda bevilja på extra stat för år 1922 ett förslagsanslag, högst 50,000

kronor, att utgå enligt de närmare bestämmelser Eders Kungl. Maj:t kan finna skäl föreskriva.

Stockholm den 17 december 1920.

Underdånigst

Aug. Falk.

Wilhelm Björck.

—
Axel Berlin.

I detta ärendes slutliga handläggning hava deltagit t. f. generaldirektören överdirektören Falk, avdelningschefen undervisningsrådet Sandberg och föredraganden.

Rätt avskrivet intyga:

Aina Stuart.

Vera Ljungström.

Av gymnastikinspektörerna förrättade inspektioner samt

Gymnastikinspektör år 1920	Antal folkskolinspektörsområden som gymnastikinspektörsområdet omfattar		År 1919			
	År 1919	År 1920	Förra halvåret			
			Antal res- och för- rätnings- dagar	Antal inspek- terade skolor	Antal	
	instruk- tions- möten	deltagan- de lärare i dessa möten				
1 Major C. G. von Zweigbergk	{2 jämte del} {av ett tredje}	{6 jämte en mindre del av ett tredje}	30	58	³⁾ 2	16
2 Kapten C. Hj. Ekstedt (ny 1920)	1	1 (minskat 1920)	15	28	5	omkr. 150
3 Löjtnant G. L. Liljegren (ny 1920).....	1	{2 (= 1919 med någon ökning)}	—	—	—	—
4 Majoren greve O. L. Hamilton	2	{2 (= 1919 med någon minsk- ning)}	22	60	19	283
5 Major R. P. Peterson	2	2	25	24	2	95
6 Kapten P. J. G. Moberg (ny 1920)	nytt område	2	—	—	—	—
7 Major E. K. H. Nerman	1	2	26	41	8	85
8 Löjtnant O. P. J. Larsén	1	1	53	110	8	75
9 Överstelöjtnant E. G. Hellgren	Gottland	Gottland	19	25	3	50
10 Major O. H. Sundberg.....	1	1	15	24	2	71
11 Kapten K. A. W. Berg von Linde	1	2	21	²⁾ 26	7	omkr. 150
12 Major J. G. Thulin	2	2	71	121	9	260
13 Löjtnant G. O. V. Aurell.....	1	2	44	102	{ uppgift } { saknas }	{ uppgift } { saknas }
14 Löjtnant T. F. J. Sundblad	1	2	12	4	4	{ uppgift } { saknas }
15 Major Hj. K. A. Nisbeth	2	3	14	30	6	77
16 Löjtnant K. F. S. Adrian	1	2	58	41	5	135
17 Major G. M. A. Nordencreutz.....	3	3	21	21	4	115
18 Kapten J. S. L. Svensson.....	2	3	90	129	9	190
19 Kapten T. F. M. Berggren	2	4	59	105	9	136
20 Kapten G. A. S. von Schoting	1	2	85	170	3	31
21 Kapten Andreas Helleberg	2	3	99	47	17	193
22 Major F. Schöning.....	3	4	21	42	20	168

¹⁾ Dåvarande inspektören genom sjukdom förhindrad att förrätta inspektioner. — ²⁾ Några skolor flera gånger. —

Bilaga 2.

Hållna instruktionsmöten år 1919 och förra halvåret 1920.

År 1919								Förra halvåret 1920				
Senare halvåret				Hela året				Antal res- och för- rättnings- dagar	Antal inspek- terade skolor	Antal		
Antal res- och för- rättnings- dagar	Antal inspek- terade skolor	Antal		Antal res- och för- rättnings- dagar	Antal inspek- terade skolor	Antal				Antal res- och för- rättnings- dagar	Antal inspek- terade skolor	Antal
		instruk- tions- möten	deltagan- de lärare i dessa möten			instruk- tions- möten	deltagan- de lärare i dessa möten	instruk- tions- möten	deltagan- de lärare i dessa möten			
42	31	³⁾ 6	101	72	89	8	117	30	54	⁴⁾ —	—	1
¹⁾ 6	20	2	omkr. 60	21	48	7	210	20	50	2	omkr. 60	2
—	—	—	—	—	—	—	—	27	54	5	55	3
14	42	11	84	36	102	30	367	20	67	18	141	4
19	20	2	285	44	44	4	380	14	18	1	15	5
—	—	—	—	—	—	—	—	30	49	4	omkr. 105	6
18	30	2	20	44	71	10	105	20	43	1	omkr. 75	7
30	53	6	74	83	163	14	149	61	102	17	141	8
12	16	2	21	31	41	5	71	15	22	1	18	9
14	27	3	83	29	51	5	154	12	9	6	96	10
53	105	8	omkr. 130	74	131	15	280	46	36	7	omkr. 350	11
21	30	11	360	92	151	20	620	23	54	11	403	12
29	95	{ uppgift } { saknas }	{ uppgift } { saknas }	73	197	7	{ uppgift } { saknas }	51	196	—	—	13
6	21	—	—	18	25	4	—	10	16	3	110	14
32	76	8	75	46	106	14	152	22	27	—	—	15
20	11	1	30	78	52	6	165	70	55	4	340	16
18	14	4	180	39	35	8	295	24	13	8	260	17
86	127	11	157	176	256	20	347	92	109	4	72	18
37	71	7	131	96	176	16	267	105	150	9	163	19
56	135	3	49	141	305	6	80	77	197	2	26	20
83	37	19	115	182	84	36	308	68	33	16	95	21
22	42	8	68	43	84	28	236	31	65	14	111	22

³⁾ Dessutom har ett föredrag hållits vid examen. — ⁴⁾ Dessutom hava 5 föredrag hållits vid examen.